

POTENȚIALUL TURISTIC AL DEPRESIUNII SĂLCUIA

Ioan Ștefan Hanciu
Școala Generală nr. 8, Alba Iulia

Depresiunea Sălciua este situată în partea de nord a județului Alba, la o distanță de 117 km. de municipiul Alba Iulia și 42 de km. de Câmpeni, orașul cel mai apropiat.

Raportată la cadrul natural, depresiunea este cuprinsă între Munții Auriferi la sud și Muntele Mare la nord, constituind totodată spre est, limita vestică a Munților Trascău, prezentă în teren printr-un abrupt ce capătă denivelări din ce în ce mai mari de la sud către nord, în Creasta Bedeleului.

Râul Arieș străbate comuna Sălciua și implicit și depresiunea cu același nume de la vest spre est, străbătând atât în amonte cât și în aval defilee de o mare frumusețe. Paralel cu albia râului se desfășoară D.N. 75 complet modernizat și calea ferată Turda-Câmpeni, străbăută de "Mocăniță" care asigură legătura cu inima Apusenilor, fiind totodată principala cale de acces și spre satele comunei Sălciua, respectiv: Sălciua de Jos, reședința comunei, Sălciua de Jos, Dealul Caselor, Valea Largă, Dumești și Sub Piatră.

Situarea comunei în Depresiunea Sălciua, într-un cadru natural prielnic, precum și prezența Arieșului și a căilor de acces lesnicioase, atât dinspre est cât și dinspre vest, au favorizat statornicia pe aceste meleaguri a unei populații numeroase încă din evul mediu, populație care se ocupă îndeosebi cu creșterea animalelor, cultura pomilor fructiferi și exploatarea minereurilor neferoase de la Baia de Arieș.

Această poziție favorabilă nu a fost și nu este încă exploatată în întregime datorită lipsei unei organizări judicioase a activității economice. Deși dispune de un potențial turistic bogat și diversificat, acest colț de natură este mai puțin cunoscut și vizitat de către turiști.

Comuna Sălciua se resomandă turismului prin arhitectura locuințelor: case construite din bârne de lemn de brad, prevăzute cu stâlpi și arcade prinse în cuie de lemn, acoperișul asemănător unei imense căciuli este de trei ori mai înalt decât casa. O casă veche țărănească din Sălciua de Jos, datând din 1815, figurează

printre exponatele Muzeului Satului din București. În localitatea Valea Largă se află o veche biserică din lemn datând din 1782, care are altarul din lemn pictat, de o deosebită valoare artistică. Alături de biserică din lemn din satul Dumești, construită în 1789 și de biserică din Sălciua de Sus, unde se pastrează vechi cărți bisericești de o mare importanță istorică: *Teologia moralicească* apărută în anul 1746 la Blaj, *Priodionul* tipărit în 1775 la Râmnic și *Catavasierul* tipărit în 1777 la Blaj, constituie puncte de atracție pentru turiști.

Din păcate aceste obiective istorico-etnografice sunt mai puțin cunoscute. se impune recomandarea lor pentru turism în diverse publicații locale sau expunerea unor pancarte la șosea care să facă cunoscută existența acestor obiective turistice locale.

Pe raza localității Sălciua de Jos se află un monument istoric închinat eroilor localnici care au căzut la datorie în data de 5 septembrie 1994, în cursul luptelor purtate pentru stăvilirea înaintării armatelor hortiste spre Câmpeni. Aici se practică încă viu, prin specificitatea și tradiția locală, străvechiul obicei folcloric al *Nunții de la Sălciua*, care întrunește o grupare foarte reușită de versuri și strigături populare de o valoare folclorică deosebită, obicei ce a fost preluat de către formațiile locale instrumentale și folclorice și care a câștigat frumoase premii, întărind prestigiul de care se bucură sălcuianii în zilele noastre.

Alături de potențialul istorico-etnografic și potențialul natural este deosebit de bogat și bine conturat în teren.

Zona Arieș-Bedeleu cuprinde, în primul rând, Defileul Arieșului, între Sălciua și Moldovenești, lung de 30 km., principala arteră de pătrundere în inima Apusenilor. De o frumusețe deosebită este și Defileul de la Hurducate-Șipota, împreună cu cascade prin care se scurg apele din calcarele Bedeleului și care se deschide la ieșirea Arieșului din Depresiunea Sălciua spre Turda, obiectiv turistic ce poate fi admirat de pe șoseaua câmpeni-Turda.

Tot aici, pe teritoriul comunei Sălciua, în partea sa estică, săpată în calcarele jurasice, se găsește peștera *Huda lui Păpară*, străbătută de un râu subteran ce ia naștere pe fundul Ponorului de la Vânătare, prin unirea Văii Poieni cu valea Ponor și Valea Seacă.

Huda lui Păpară este cel mai important obiectiv turistic din această zonă, insuficient valorificată datorită condițiilor specifice locale. Pentru a ajunge la peșteră, se traversează Arieșul pe malul său drept după direcția de scurgere și se urcă pe drumul cu căruța ce însoțește Valea Oncășeștilor. Pe măsură ce urcăm, valea râului devine din ce în ce mai sălbatică. După aproximativ o oră de drum se ajunge la obiectiv. Deși se află la 4 km. de drumul național, nefiind amenajată, peștera nu este accesibilă. Din această cauză nici un locuitor de prin părțile locului nu se poate mândri că ar fi intrat de prea multe ori în interiorul ei. Drumul spre peșteră este marcat de o bandă albastră inclusă între două benzi albe și care, de la coborârea din autobuz, la cea de-a doua stație de pe teritoriul comunei, însoțește pe turist până la obiectiv. Peștera se desfășoară de la sud spre nord, pe Muntele Bulz, având o lungime de 2022 m. fiind astfel cea mai lungă peșteră din masiv și totodată ocupând locul al 31-lea în rândul peșterilor din țară. Intrarea în peșteră se face pe fundul Dolinei Vânătare, la baza unui abrupt calcaros de prăbușire, unde confluează Valea Poienii cu Valea Ponorului și cu Valea Seacă, iar resurgența se află la baza abruptului nordic al Muntelui Bulz, unde râul respectiv capătă numele Valea Morilor. Peștera este străbătută pe toată lungimea sa de râul amintit, care a creat o serie de cascade ce apar în special la cele două capete ale ei, la baza cărora s-au dezvoltat marmite torențiale, cu adâncimi până la 3-4 m., în care apa formează lacuri subterane. În zona centrală a peșterii, râul subteran are un curs cu o cădere mai uniformă, fiind prezente doar mici repezișuri.

Peștera are o succesiune de sectoare largite și înalte și altele înguste, cu aspect de tuneluri de presiune. Către partea superioară a unui astfel de tunel, trecerea devine practic imposibilă. Această îngustare provoacă în anii ploioși acumularea apei în sectorul din amonte, astfel încât pe fundul Dolinei Vânătare ia naștere un lac. Nivelul lui crește cu atât mai mult cu cât

debitul râurilor este mai mare, cum a fost cazul în vara anului 1970, când adâncimea apei lacului a depășit 25 metri. Tunelele cele mai înguste sunt ocupate, în acest caz, completat de volumul de apă, care exercită o puternică presiune împreună cu materialul solid transportat. În sectoarele largite din avale, îngrămădiri mari de blocuri desprinse din tavanul peșterii, îngreunează scurgerea apelor care se strecoară printre ele. Fiind vorba de o pantă mare, râul transportă cantități însemnate de aluviuni, pe care le abandonează temporar în sectoarele mai largite și mai domoale.

Formele concreționare nu sunt prea abundente, deși se prezintă într-o gamă variată. În timp ce pe podea, în porțiunile ei mai ridicate, neafectate de inundații, se dezvoltă frumoase bazine (gours-uri) pe pereți și pe tavanul peșterii apar o serie de forme concreționare. Microrelieful de depunere este alcătuit din stalactite, stalagmite, stâlpi, draperii, curgeri parietale și capătă uneori înfățișări ciudate cu un colorit care variază de la albul imaculat, dat de calcita pură, până la culoarea ruginei impusă de prezența oxidului de fier.

Ca geneză, se consideră că peștera este rezultatul instalării apelor subterane pe un sistem de linii de fractură pe care le-a largit prin dizolvare și eroziune mecanică, în mod selectiv. Peștera nu este decât în parte creația râului care o străbate, întrucât acesta a curs inițial la nivelul înșeuării din vestul Muntelui Bulz, până în momentul când s-a produs o captare subterană care i-a schimbat direcția. Peștera a fost mai lungă, dar o serie de prăbușiri produse la cele două capete ale ei i-au redus dimensiunile. Nu este exclus ca râul să fi folosit și alte galerii superioare până ce a ajuns la nivelul actual. Cert este că datorită peșterii, Dolina Vânătare s-a adâncit continuu printr-o serie de prăbușiri succesive ale tavanului, iar cele trei râulețe au fost atrase spre această zonă. Adâncimea dolinei a impus accelerarea eroziunii în cadrul văilor amintite.

Venind dinspre reurgență, te întâmpină o salbă de lacuri ce se țin ;anț pe o distanță de peste 200 metri. Din cauza adâncimii lor, ce depășește pe alocuri 2-4 metri, intrarea nu este posibilă decât cu ajutorul bărcilor pneumatice. Totodată ești nevoit să asalzezi stânci destul de

înalte printre care apa cade în cascade și repezișuri zgomotoase. Pe acest traseu nu se poate trece decât cu ajutorul bărcii și al scării. În continuare, parcurgerea peșterii este relativ mai ușoară, deși mai peste tot ești nevoit să mergi pe apă.

În peșteră sunt câteva galerii scufundate laterale ce se înfundă după câțiva metri, precum și o serie de influențe care oferă o parte uscată și una activă, folosită actualmente de cursul apei. Toate acestea, împreună cu aspectul general al peșterii, în care râul curge zgomotos, considerăm că ar putea reprezenta un obiectiv turistic de mare atractivitate.

Pentru a face însă posibilă vizitarea, sunt necesare o serie de lucrări de amenajare. Ar fi necesare câteva bănci de lemn pentru sectorul cu lacuri care, el însuși, reprezintă o porțiune de o mare frumusețe. Sunt necesare apoi câteva scări amplasate în locuri dificile, cum ar fi cascadele și stâncile, precum și o serie de pereți mai spre interior cu scopul de a facilita înaintarea, fără a trece prin apă. Nu este lipsită de interes construirea unei cabane chiar la gura peșterii. Pentru toate aceste lucrări, atât piatra cât și lemnul se găsesc din abundență în imediata apropiere a peșterii, iar pentru aprovizionarea cu apă curentă a cabanei pot fi captate câteva din izvoarele care apar de sub grohotișurile de la baza abruptului vestic al Bedeleului. În același timp se impune, dacă nu chiar modernizarea, cel puțin lucrări de întreținere a drumului de legătură dintre Sălciua și Huda lui Păpară, în așa fel încât să devină accesibil pentru orice fel de vehicul. Și acest obiectiv s-ar putea realiza fără eforturi prea mari pe plan local, datorită existenței în localitatea Sălciua de Jos a unui lot de drumuri și poduri aparținând forului de resaort din Cluj și care și-ar putea asuma realizarea acestui obiectiv.

Pentru a vizita Ponorul Vânăta, acest punct de pierdere a apelor, vom urca pe un drum în serpentine prin dreapta peșterii Huda lui Păpară. După o jumătate de oră, vom ajunge la o troiță situată pe cumpăna de despărțire a apelor, de unde vom avea o perspectivă asiupra masivului Bedeleu cu vârful sale: Șarul, Cireșu, Secu și Pleșu.

Întrucât considerăm că peștera Huda lui Păpară constituie un obiectiv turistic demn de a fi vizitat, ne propunem să facem o prezentare

mai detaliată a acestui monument al naturii.

Publicațiile geografice menționează peștera încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea [Lenk v. Trauenfels, 1839] fără a se fi pătruns în ea. Explorarea și cunoașterea ei se datorează unui grup de speologi clujeni conduși de Balogh Ernő.

Golul subteran străpune, prin coridorul său principal parcurs de apă (pe o lungime de 1214 m.) și prin galeriile sale (în lungime totală de 2022 m.), o fâșie relativ îngustă de calcare tithonice, având o orientare generală nord-sud. Intrarea, de mari dimensiuni, este o resurgență tipică, reprezentând punctul de ieșire al apei provenite din ponorul comun a două cursuri: pârâul Ponor și pârâul Poienii, situate la o diferență de nivel de aproximativ 90 de metri față de exurgență.

Intrarea (altitudine 567 m.) are aspectul unei uriașe bolți ogivale, înaltă de 35 m. și lată la bază de numai 4 m. Se pătrunde în peșteră cu barca de cauciuc sau direct prin apă, aceasta având 1-1,5 m. adâncime. deschiderea este orientată spre nord-vest. Un prim obstacol, aflat la o distanță de aproximativ 50 m. de la intrare, îl constituie *Cascada Evantai*, un bloc uriaș de stâncă peste care apa se prelinge, dispersându-se pe întreaga suprafață și pe care va trebui să ne cățărăm, asigurându-ne cu cordelină. Imediat după cascadă apare un ic uriaș de piatră, *Inima de Piatră*, suspendat între cei doi pereți și pe dedesubtul căreia drumul se continuă prin apă. Lărgimea galeriei crește treptat până la circa 30 m., pentru a da în cele din urmă acces într-o sală uriașă, puternic ascendentă, *Sala Minunilor*. Atât dimensiunile (aproximativ 50-80 m.) cât și particularitățile acestei săli sunt impresinante; ea adăpostește, pe de o parte, un depozit imens de chiropterit (apreciat la 60 de vagoane). Urmărind cursul subteran în amonte, coridorul se îngustează din nou, având la început 20 metri, apoi 10 metri la *Baricada de Stâncă*, un nou obstacol care necesită o asigurare. Este interesant de remarcat ca de deasupra acestei baricade se zărește încă lumina exterioară, cu toate că ne aflăm deja la o distanță de peste 350 m. de la intrare. Coridorul principal în aspectul unei diaclae cu pereții netezi. Într-un sector mai lărgit (circa 15 m.) coridorul intersectează două galerii laterale, fiecare de circa 40 m. lungime. Acestea converg pentru a se termina apoi cu un

mic sifon încă neexplorat, lat de 2 metri și având pe fund un strat gros de argilă, prin care se ivește un mic afluent lateral ce se scurge prin brațul nordic spre cursul principal.

În continuare, spre est, se deschide un nou coridor lateral, greu accesibil, necesitând cățărarea aproape verticală de 15 m. Acest coridor se lărgiște îndată, apoi se bifurcă, latura sa sudică dând acces direct printr-o săritoare, în *Sala Virgină*, după care se ajunge din nou în coridorul principal cu apă. Drumul se continuă comod și după ce interectează o mică galerie laterală estică (spre *Sala Tăcerii*) ajungem la *Lacul Sifon*; în mod obișnuit, când apele nu sunt mari, acest lac sifon poate fi ușor ocolit printr-un spațiu strâmt alăturat.

Amonte de Lacul Sifon aspectul devine din nou torențial, până la o treptă abruptă pe care se află *Cascada Gemănată*. În prima porțiune a acestei zone se remarcă o serie de blocuri uriașe prăbușite (*Lumea Frământată*), iar la o mică distanță se observă, în tavan, un horn foarte înalt; în zona termianlă, scurtă, se află un sifon întins și adânc. Cercetările efectuate au arătat că zona de după sifon se află deja la exterior, la o depărtare de cel mult 20 metri, reprezentând ponorul amintit.

Știați că ... ?

În localitatea *Tehasi* din Sahara, toate casele sunt construite din sare, întrucât în regiunea respectivă se găsesc multe saline, iar clima foarte uscată face puțin probabilă "dizolvarea" locuințelor de către ploii.

Cea mai mare uzină de desalinizare a apei marine se găsește la *Kuwait*, capitala statului omonim, situat pe tărmlul nord-vestic al Golfului Persic. În sezonul de vară temperatura aerului atinge 50°C, iar ploile sunt rare (80 mm anual). Pentru a se satisface nevoile de apă s-a construit o uzină de desalinizare a apei marine cu o capacitate zilnică de 27 milioane litri.

Orașul *Camberra*, capitala Australiei, nu are trotuare. Camberra a fost construită pentru a fi capitală, realizându-se astfel un compromis în disputa pentru întâietate între marile metropole Sydney și Melbourne. Piatra de temelie a orașului a fost pusă în anul 1913, iar construcțiile au fost realizate după planurile arhitectului B. Greffin, cel care a câștigat licitația internațională organizată în scopul concesionării construcțiilor. Cele două milioane de arbori din cele mai valoroase specii, plantați după schițele arhitectului american, parcurile și aleile umbroase, fac din Canberra cel mai frumos oraș australian și unul dintre cele mai frumoase din lume.

temperatura aerului în coridorul principal este cuprinsă între 10°-11°C, iar în sala minunilor de 13°C până la 20°C.

Fauna cavernicolă a fost foarte puțin cercetată. S-au găsit gasteropode, păianjeni, pseudoscorpioni, coleoptere carabide, diverse rozătoare, lilieci etc.

În perspectiva unei amenajări, fără ca aceasta să necesite electrificare, peștera prezintă o importanță turistică deosebită. Pentru vizitarea ei se recomandă două variante: una mai ușoară, până la Sala Minunilor, care se poate face în aproximativ 3 ore (dus-întors) și alta mai dificilă, deoarece se are în vedere întreaga peșteră. În ultimul caz sunt necesare: o cordelină de 10 m., 2 scări de 10 m., pitoane, carabiniere, cisme de cauciuc lungi. Timpul necesar circa 8 ore.

Peștera este interesantă și prin acumulările mari de guano și circulația interioară specifică a aerului, care a determinat formarea stalactitelor anemolite, unice ca dimensiuni în țara noastră [Uivari I.].

Prin toate aceste obiective, atât naturale cât și artistice, Depresiunea Sălciua se recomandă a fi înscrisă în circuitul turistic național, spre a fi vizitată de toți iubitorii drumeției.

Culese de prof. Felicia Bimbea

Colegiul "Horea, Cloșca și Crișan", Alba Iulia